Coevorden 1550

Detail van de Kaart van Jacob van Deventer uit de Atlas van Kaarten der Nederlandse Steden.

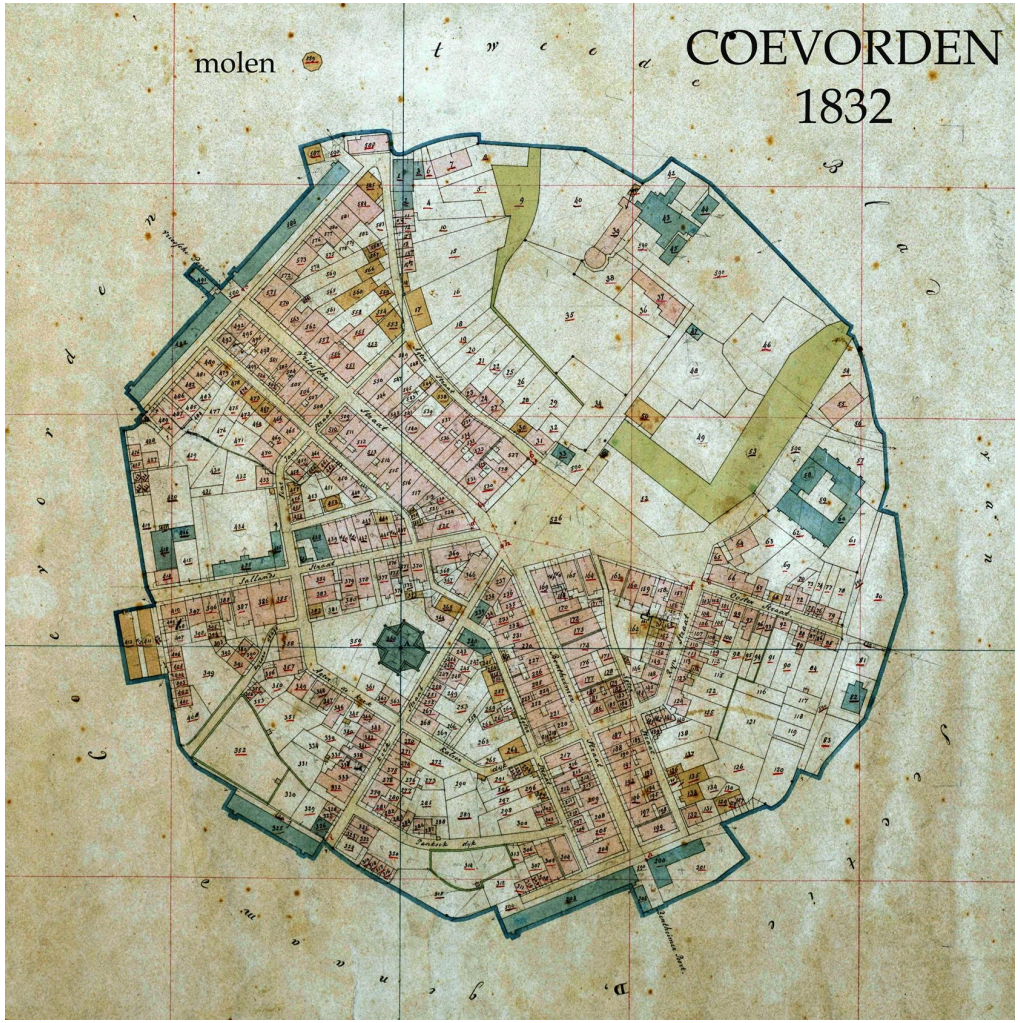

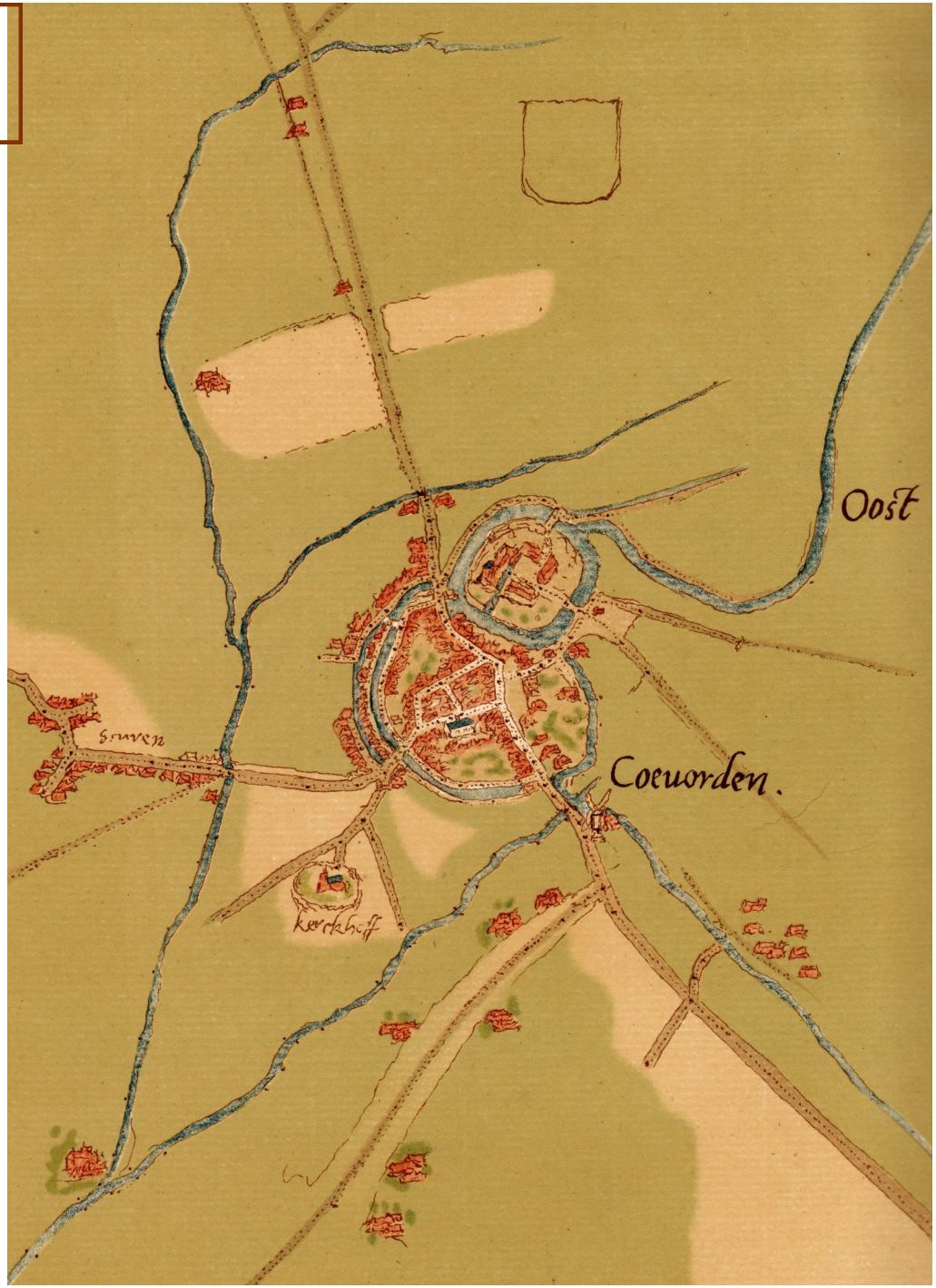

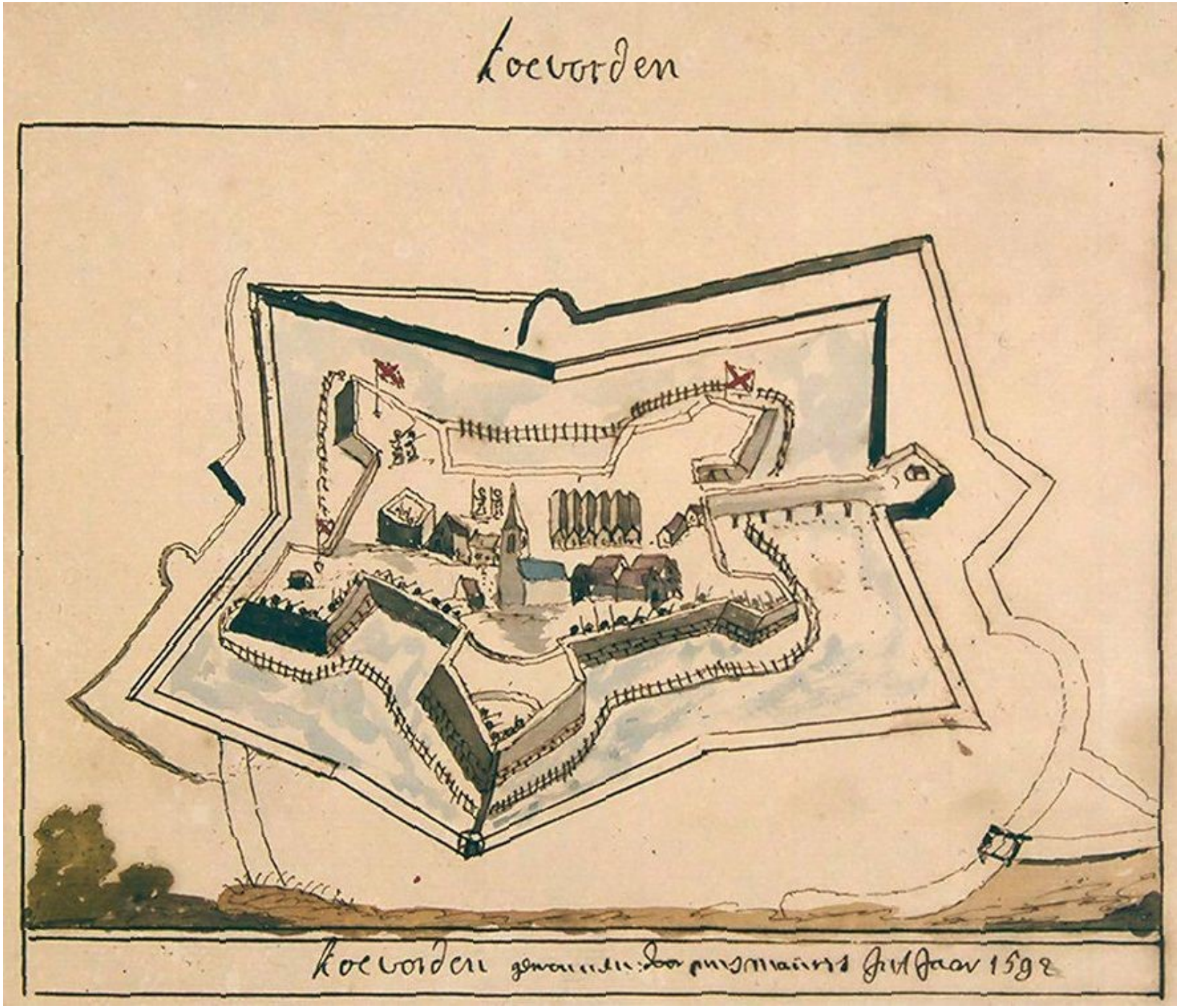

Coevorden 1592

Uit de Atlas van

Schoenmaker

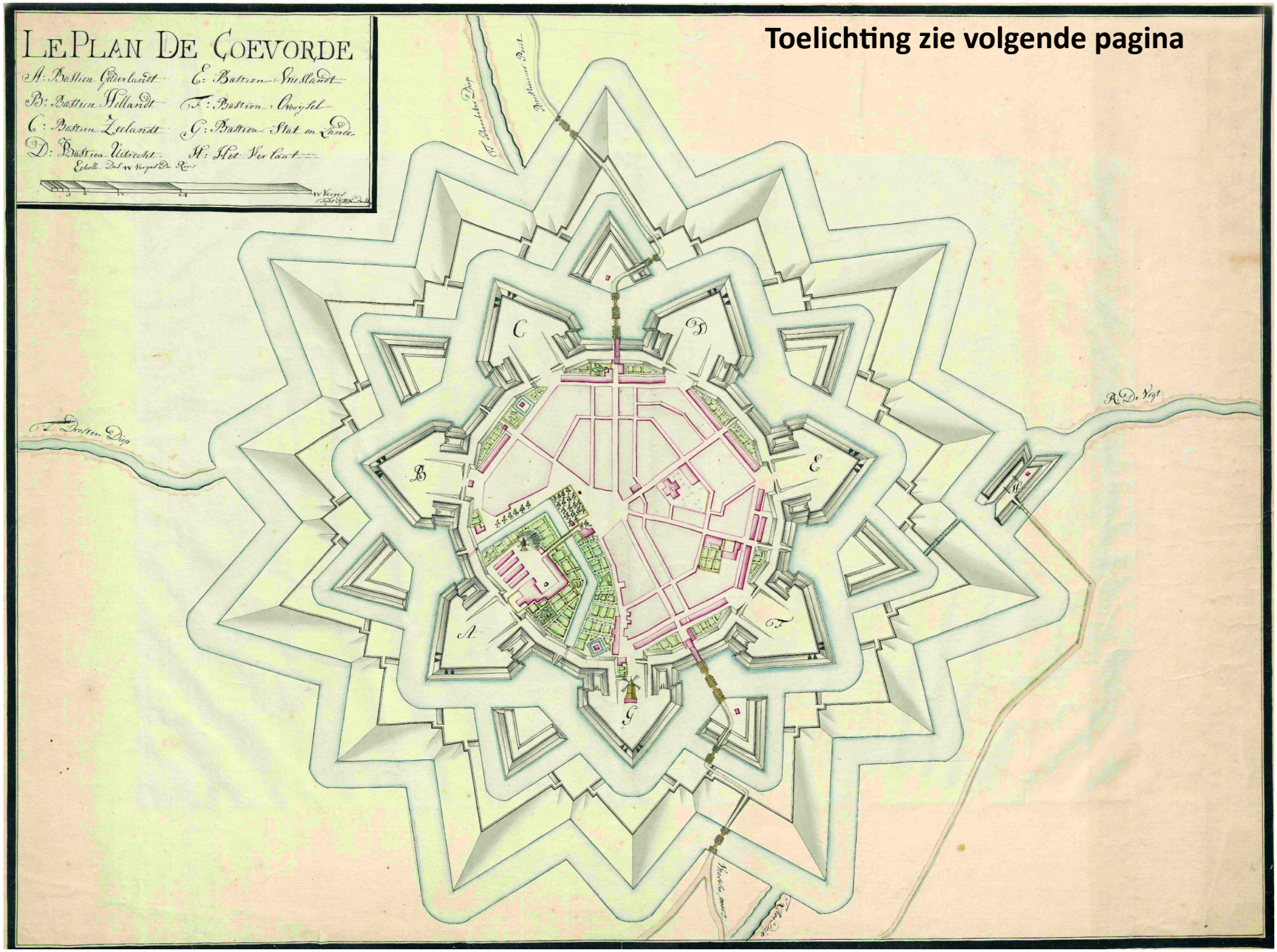

Toelichting zie volgende pagina

Deze manuscriptkaart van Coevorden toont de vesting zoals die sinds 1702 was aangelegd volgens het Nieuw-Nederlandse stelsel. De plattegrond is rond 1760 vervaardigd door de militaire ingenieur D.G.B. van Daelhoff. Coevorden lag in het verleden zeer strategisch te midden van de uitgestrekte moerassen in het zuidoosten van Drenthe. Een smalle zandrug bood hier namelijk een natuurlijke doorgang door de woestenij. Vanzelfsprekend ontstond er een nederzetting met een versterking, die op den duur uitgroeide tot een omwalde stad. De aanwezigheid van enkele beken maakte verder de inundatie van het omliggende gebied mogelijk, waardoor de stad vrijwel niet in te nemen was. In de historie is Coevorden regelmatig het toneel van felle strijd geweest. Zo waren er in de middeleeuwen schermutselingen tussen de Utrechtse bisschoppen en de heren van het plaatselijke kasteel. Ook tijdens de Tachtigjarige Oorlog bevochten de Staatse en Spaanse troepen elkaar om de stad in handen te krijgen of te houden. Nog weer later, in 1672, wilde de bisschop van Munster Coevorden veroveren en met succes. Datzelfde jaar nog lukte het de Staatse troepen echter om de stad te heroveren. Een nieuwe poging in 1673 tot inname door de bisschop mislukte, toen de door hem opgeworpen dam in de Vecht door storm en regenval doorbrak en een deel van zijn troepen meesleurde. Met uitzondering van een korte schotenwisseling in het begin en aan het eind van de Tweede Wereldoorlog bleef Coevorden het oorlogsgeweld voortaan bespaard. In de loop der tijd heeft men de verdedigingswerken van de stad Coevorden steeds aangepast aan de gangbare militaire eisen. Vanaf 1594 begon men met de aanleg van een zevenhoekige vesting, waarbij zowel het kasteel als de nederzetting werd omsloten. Dit project was omstreeks 1607 gereed en was een soort prototype van het zogeheten Oud-Nederlandse stelsel. In 1609 kreeg Coevorden haar bekende radiale stratenplan. Op basis van de ideeën van de vestingbouwkundige Menno van Coehoorn werden de vestingwerken van de stad ongeveer een kleine honderd jaar later gemoderniseerd. In 1700 begon men met de werkzaamheden, die in 1702 hun beslag kregen. Door de aanleg van traversen in de gedekte weg perfectioneerde men in 1731 de verdedigingswerken. Tot de opheffing van de vesting in 1858 bleef Coevorden de vorm behouden, zoals die op de plattegrond wordt getoond. Vanaf 1870 volgde de ontmanteling van de eens zo mooie en gelijkvormige vesting.

Toelichting op de kaart van de vesting Coevorden die is afgebeeld op de vorige pagina.

Deze kaart bevindt zich in de bibliotheek van de Universiteit Utrecht, met de bovenstaande tekst als toelichting.

Er is ook een praktisch identieke kaart aanwezig in de Groninger Archieven, met tekst in het Nederlands en met enkele dwarsprofielen als aanvulling.

De topografie buiten de grachten is wat eenvoudiger getekend.

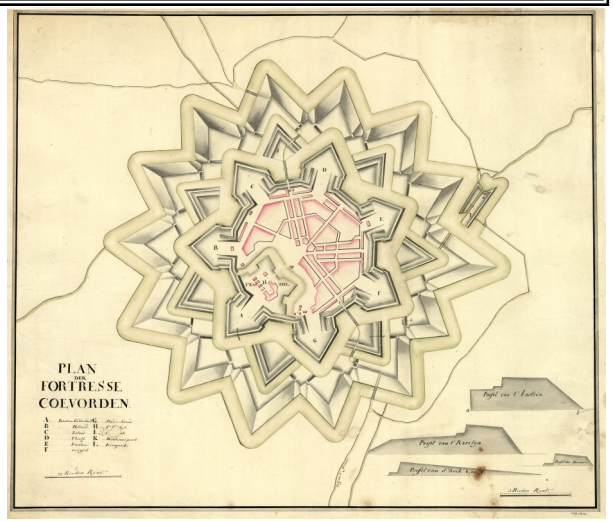

Op deze en de volgende pagina's vindt u details van kaarten met het gebied Zuidoost Drenthe als uitsnede.

De kaarten zijn in volgorde van ouderdom. Alleen kaarten met voldoende details zijn afgebeeld.

Na deze kaarten nog een aantal nieuw samengestelde kaarten met historische gegevens.

Nog meer gegevens kunt u vinden op:

https://www.dorpshistorie.nl/ en dan klikken op Drenthe 3 t/m 7

1638

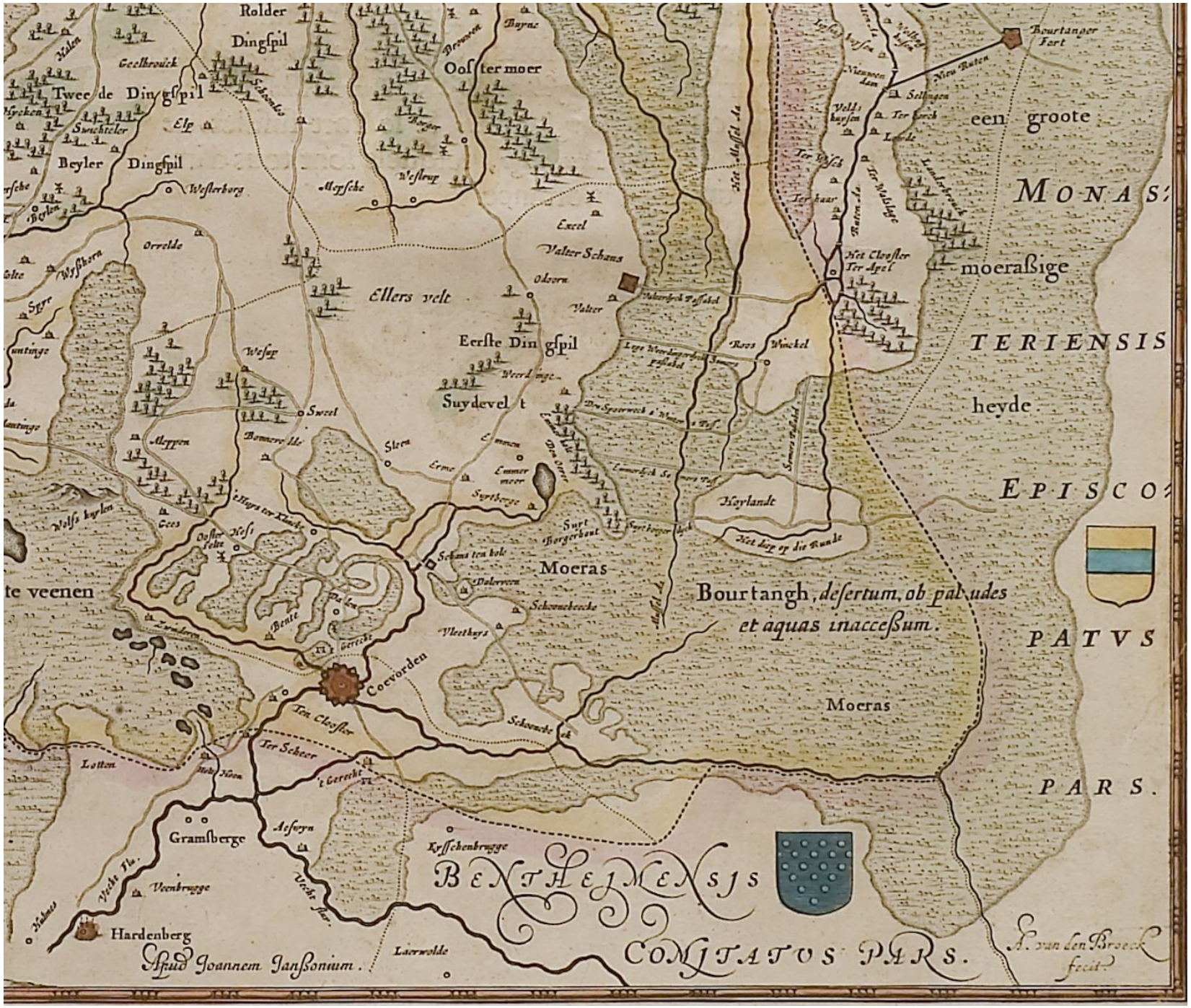
Rolder
Dingspil
Oosstermoer
Twee de Dingspil
Beyler
Dingspil
Westerborg
Orvelde
Ellers velt
Eerste Dingspil
Suydevelt
Valter Schans
Excel
Sweel
Meppen
Moeras
Coevorden
Ten Closter
Ter Scheer
Gramsberge
Hardenberg
Veenbrugge
Aeseyn
Krsschenbrugge
Lutten
Lauerwolde
Bourtangh, desertum, ob paludes et aquas inaccessum.
Moeras
Bourtanger Fort
Nieu Roten
Ter Wisch
Ter haar
Het Closster Ter Apel
Winckel
Roos
Hoylandt
Het dorp op die Runde
Schans ten hole
Schoonebeeck
Vlerthoys
Surt Borgerhout
Sytberge
Emmen
Emmer meer
Stera
Ermo
Hoogs ter Klinck
Nost
Oosterfelte
Gees
Wolfs kuylen
Bente
Pelen
Zwiddern
Gerecht
't Gerecht
Hoh Sien
Vecht Flu.
Vecht flur.
Mulnes
Westerop
Meppsche
Bayne
Brouwers
Geelhrouick
Swichteler
Elp
Wesper
Weser
Weerdinge
Bomers Ile
Valter
Okorn
Ter Wisch
Ter haar
Ter Wolldage
Ter Borch
Selingen
Volls kuylen
Vierwoten dam
Ter Wisch
Ter haar
Roten Aa
Nieuwe Vaart
Meppsche Aa
Hoogeveensche Vaart
Schoonebeeker Aa
Lutter Aa
Lutter Aa
Lutter

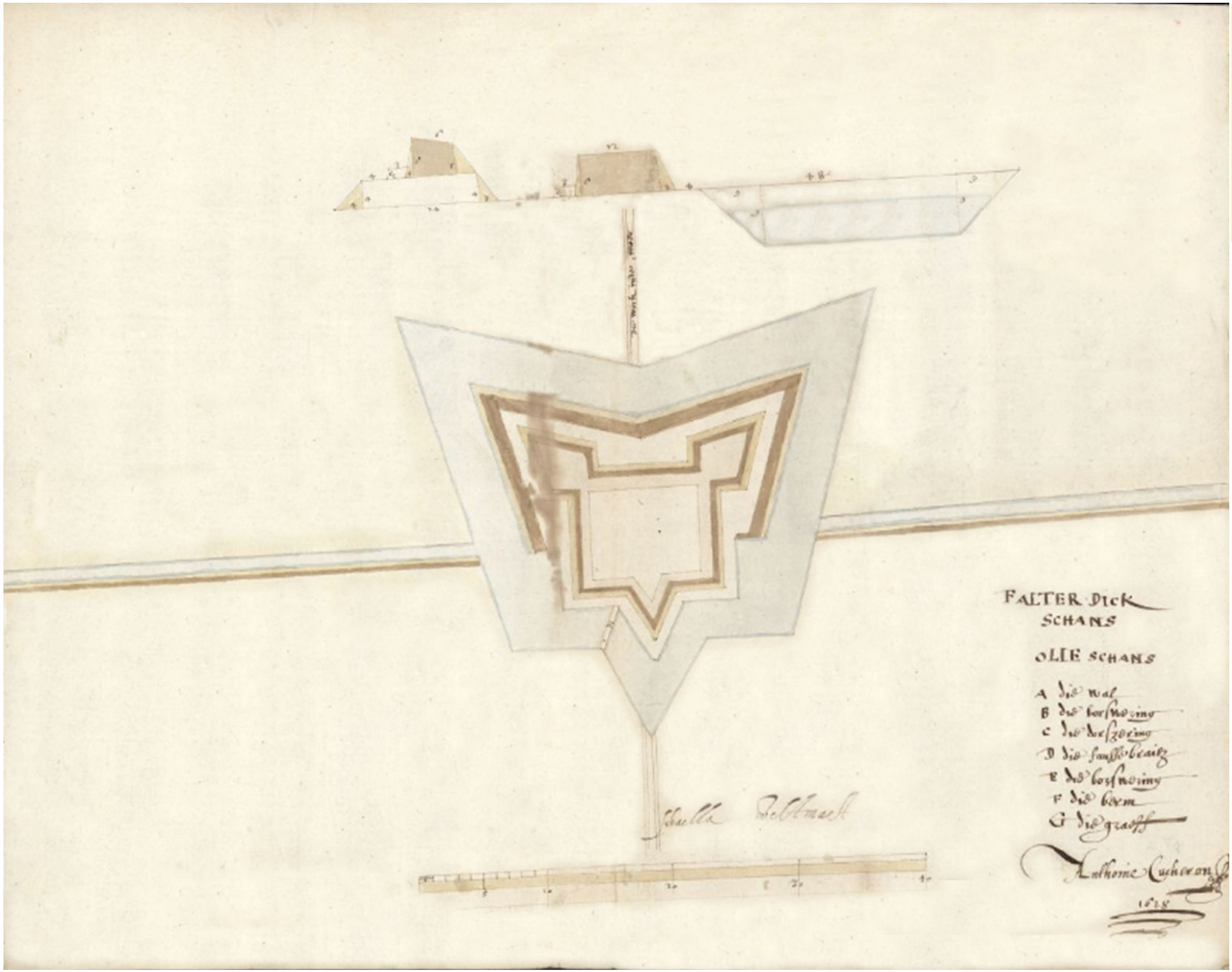

1628

Valther

Schans

Reconstructie van de ligging van de Valther Schans binnen de kadastrale perceelsgrenzen van 2016.

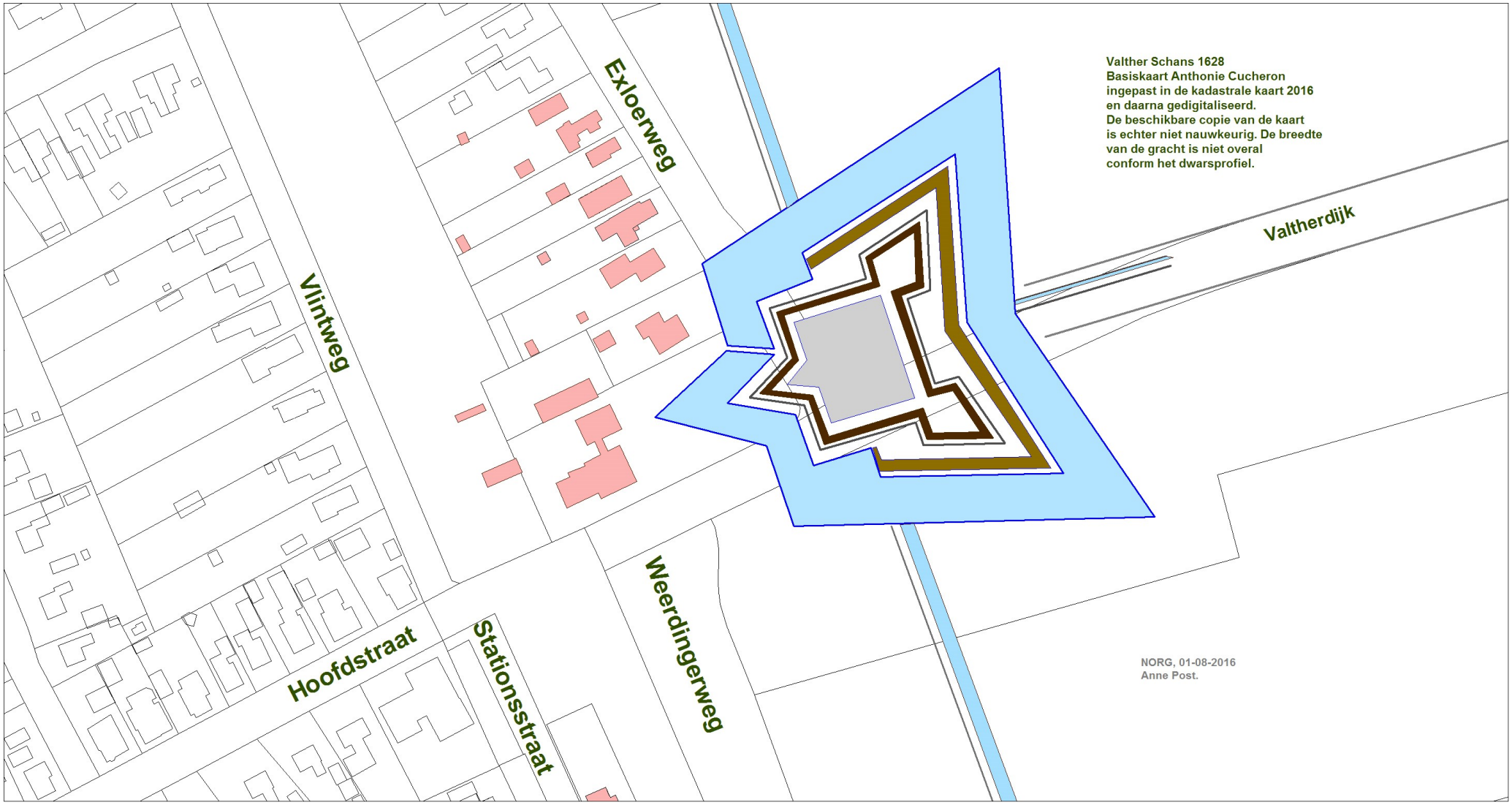

Detail van een kaart van omstreeks 1650

1750. Oost Drenthe met de Semslinie en de Hunze.

Detail van een grotere kaart met figuratieve afbeeldingen van de plaatsen op de Hondsrug tussen Noorlaren en Drouwen.

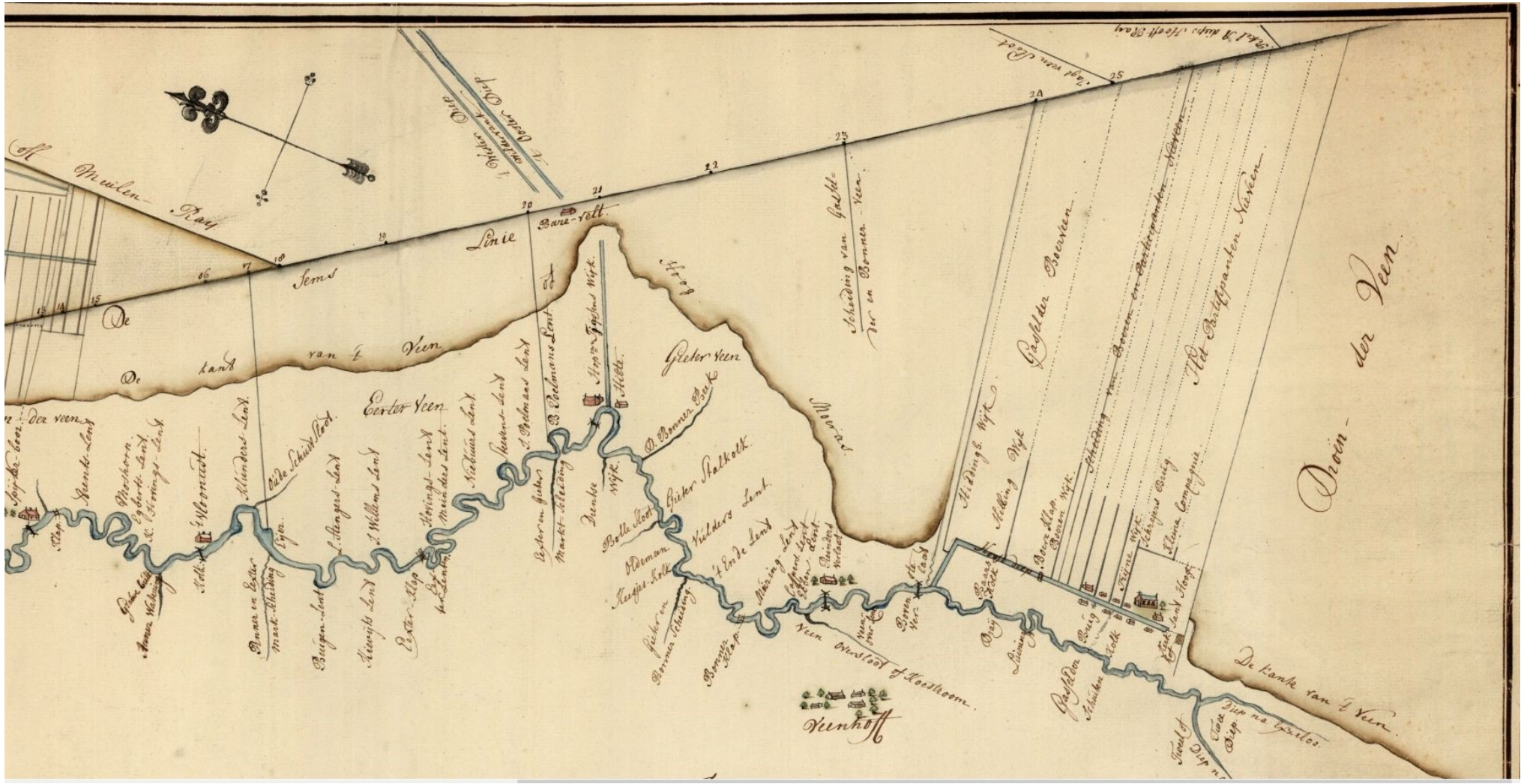

1778

Kaart van het gebied tussen Roswinkel en ter Apel, gemaakt door de landmeter Grevelinck in opdracht van Drost en Gedeputeerde Staten van het Landschap Drenthe om duidelijkheid te verschaffen omtrent het gebruik van de gronden door het klooster ter Apel en de boeren van Roswinkel.

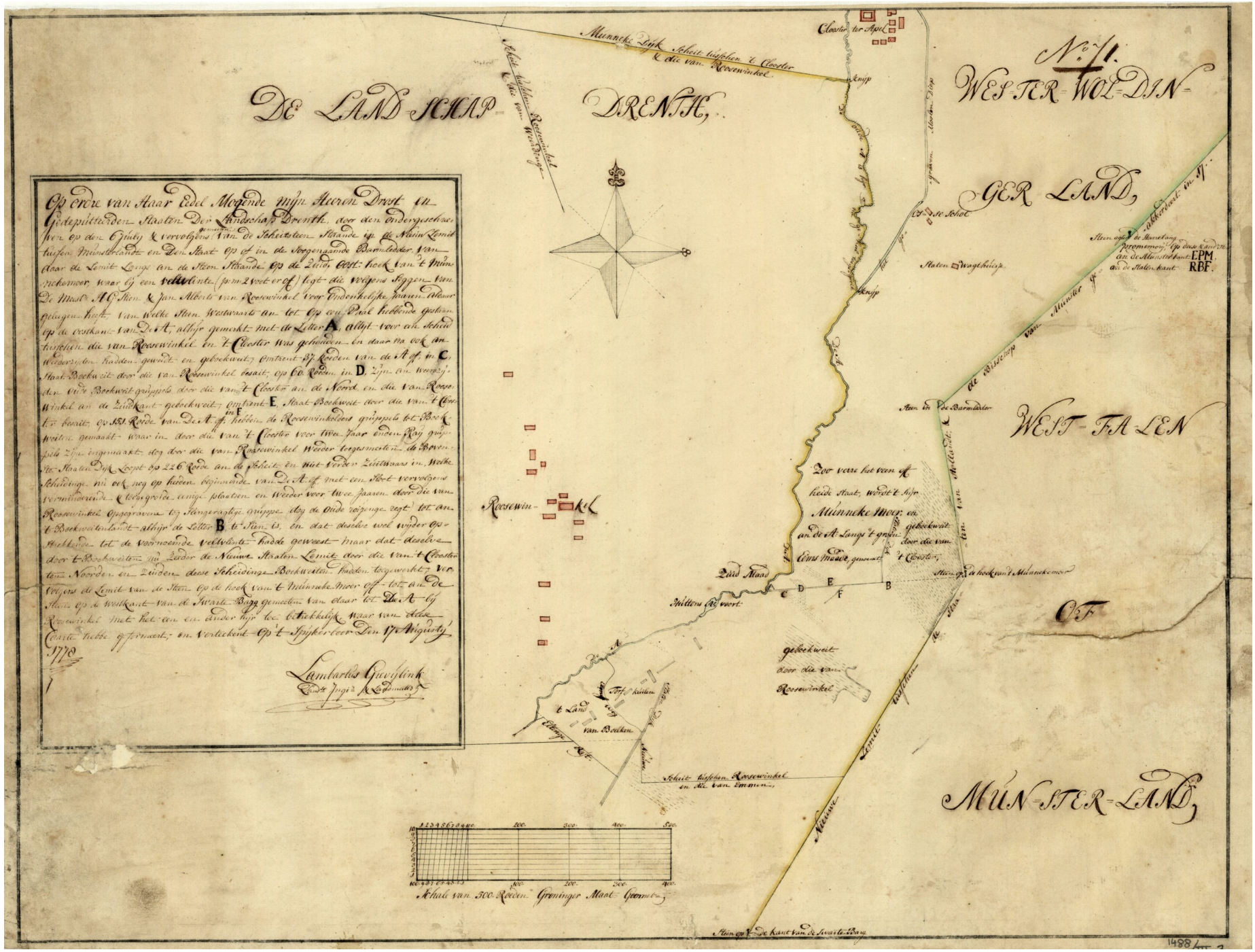

Detail van een Duitse kaart van Drenthe in kleur, en met de begrenzing van de dingspelen.

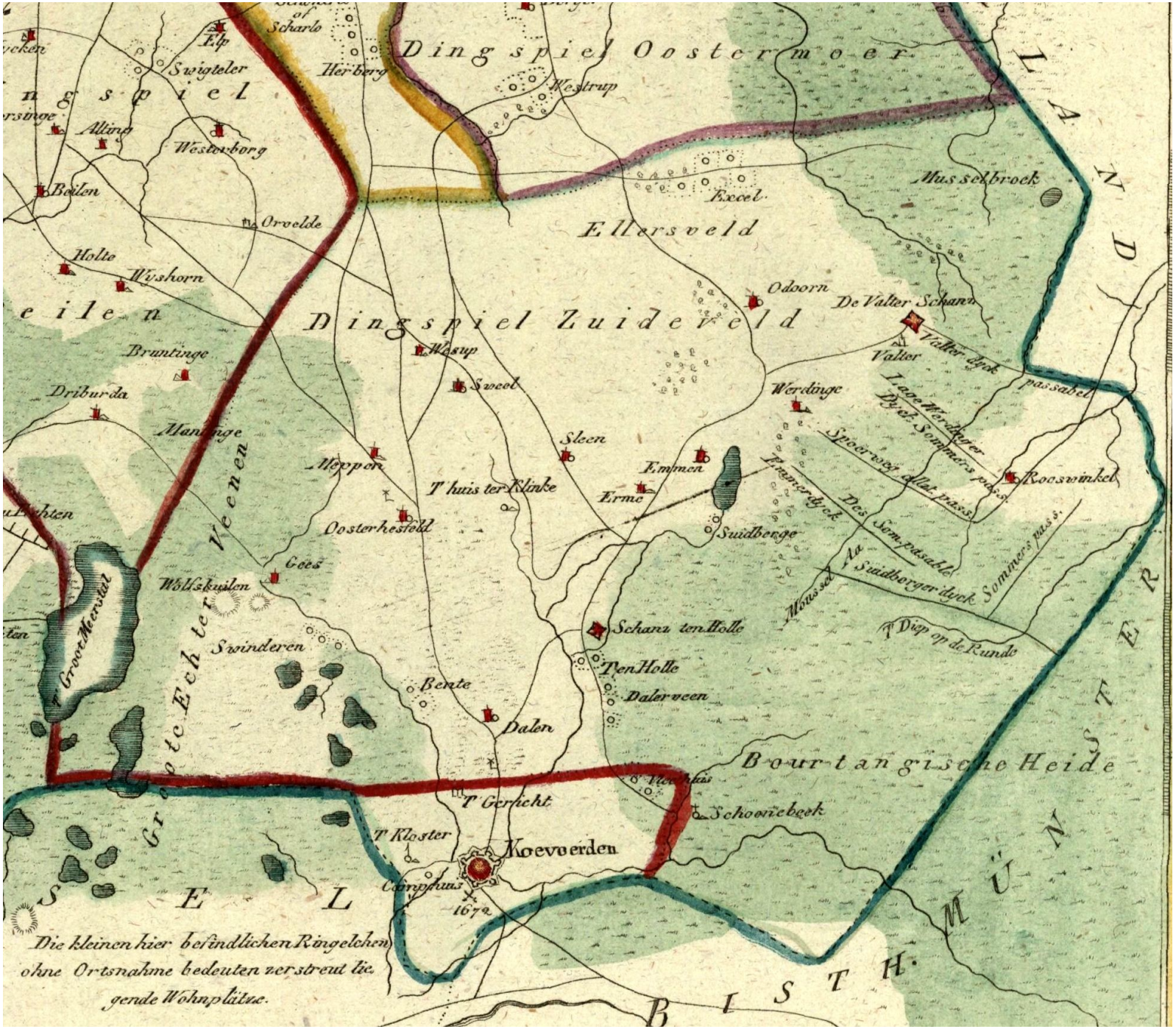

1790

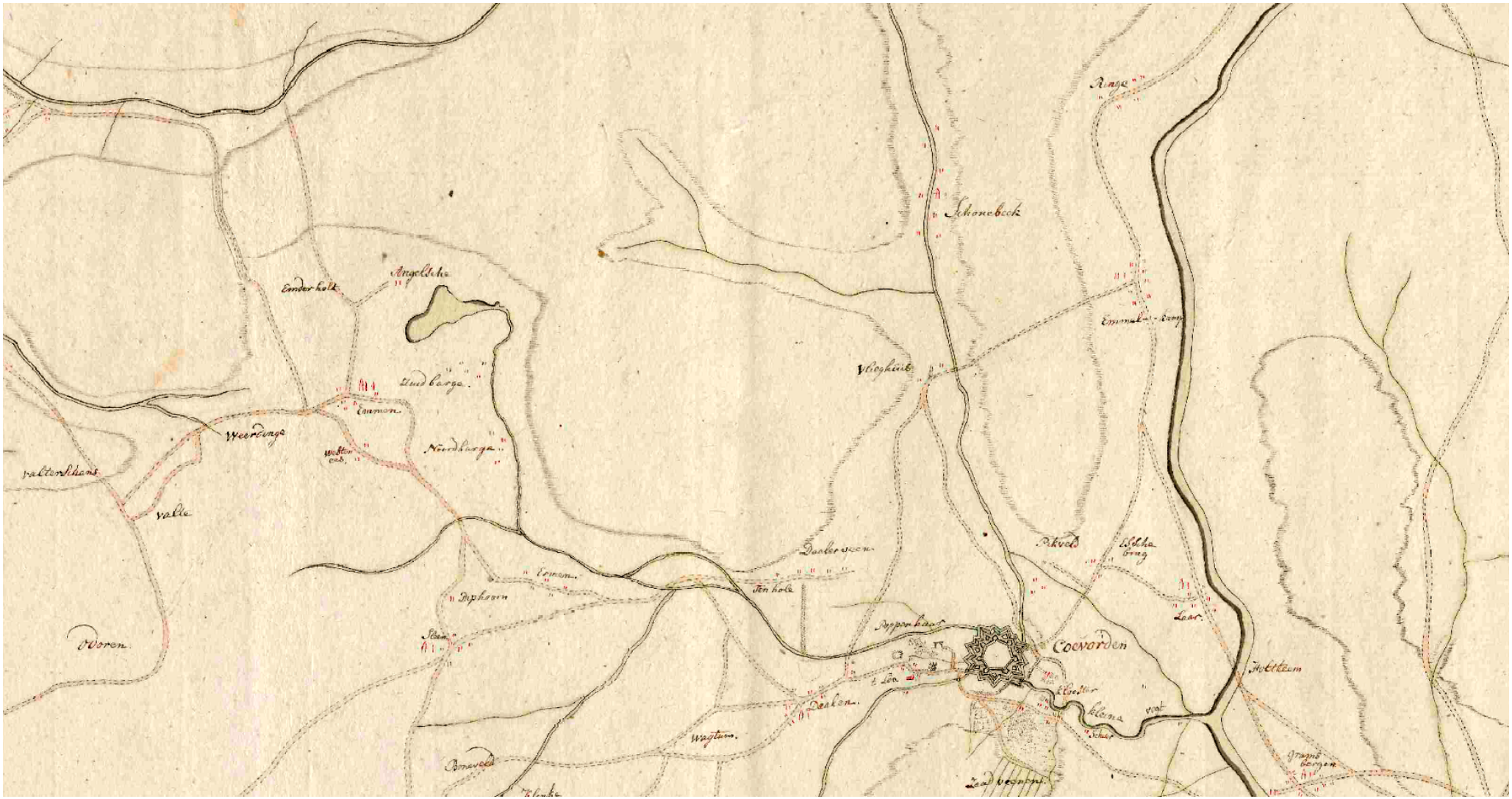

Een detail van een militaire wegenkaart van omstreeks 1800, met het gebied ten oosten van Coevorden. De kaart is oost gericht, dus de bovenkant is richting Duitse grens.

De volgende kaart is een detail van de militaire schansenkaart van hetzelfde gebied.

Ca 1800 Zuid Drenthe. Franse kaart.

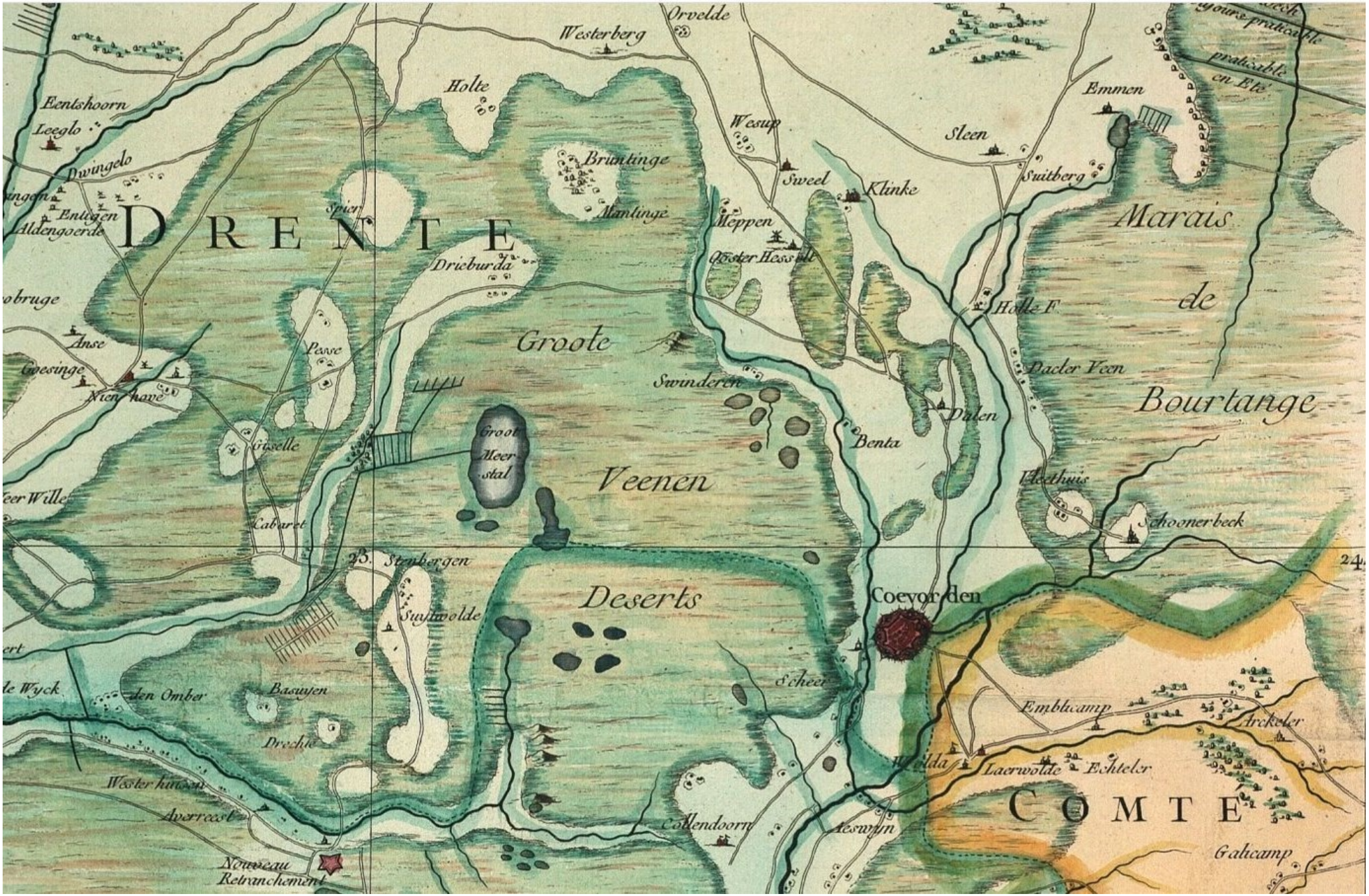

Marke van Aalden
Marke van Meppen
Marke van Noord Sleen
Marke van Zuid Sleen
Marke van Zwinderen
Marke van Zweelo
Marke van Bonneveld
Marke van Erm
Gescheiden Veen
Noord- en Zuidbergerveen
Zwinderen
Gees
Zweelo
Aalden
Meppen
Bonneveld
Oosterhesselen
Noord-Sleen
Sleen
Westenesch
Emmen
Noordberge
Zuidberge
Angelslo
Erm
Alteveer
Weerdinge
Schans
Berger Meer
Den Oever
Hebter Meer
Zwarte Meer
Zwinderen
Weerdum
Den Hool
De Haar
Schimmelderij
Dalen
Bene
Hoogehaar
Kuipers
Dalerveen
Zaad Veenen
Dalen
Holvert
COEVORDEN
Coevordsche Meer
Pikveld
De Koppel
Coevordsche Mars
Kleine Scheer
Ruiterbier
De Wijnbaert
Oshaar
Schans
Vliegbuis Pathuis
Anholt
Mogreswold
Schoonebeek
Nieuw-Schoonebeek
Adorf
Zwarte Meer
Hebter Meer
Berger Meer
Den Oever
Den Zwaag
Heegal meeren
Bark Meer
Zaad Veenen
Zwinderen
Gees
Meppen
Aalden
Zweelo
Noord-Sleen
Sleen
Westenesch
Emmen
Noordberge
Zuidberge
Erm
Alteveer
Weerdinge
Schans
Weerdum
Den Hool
De Haar
Schimmelderij
Dalen
Bene
Hoogehaar
Kuipers
Dalerve

Handgetekende topografische waterstaatskaart van het afwateringsgebied boven Coevorden, met hoogtepunten.

Een detail van de kaart welke omstreeks 1840 zal zijn gemaakt.

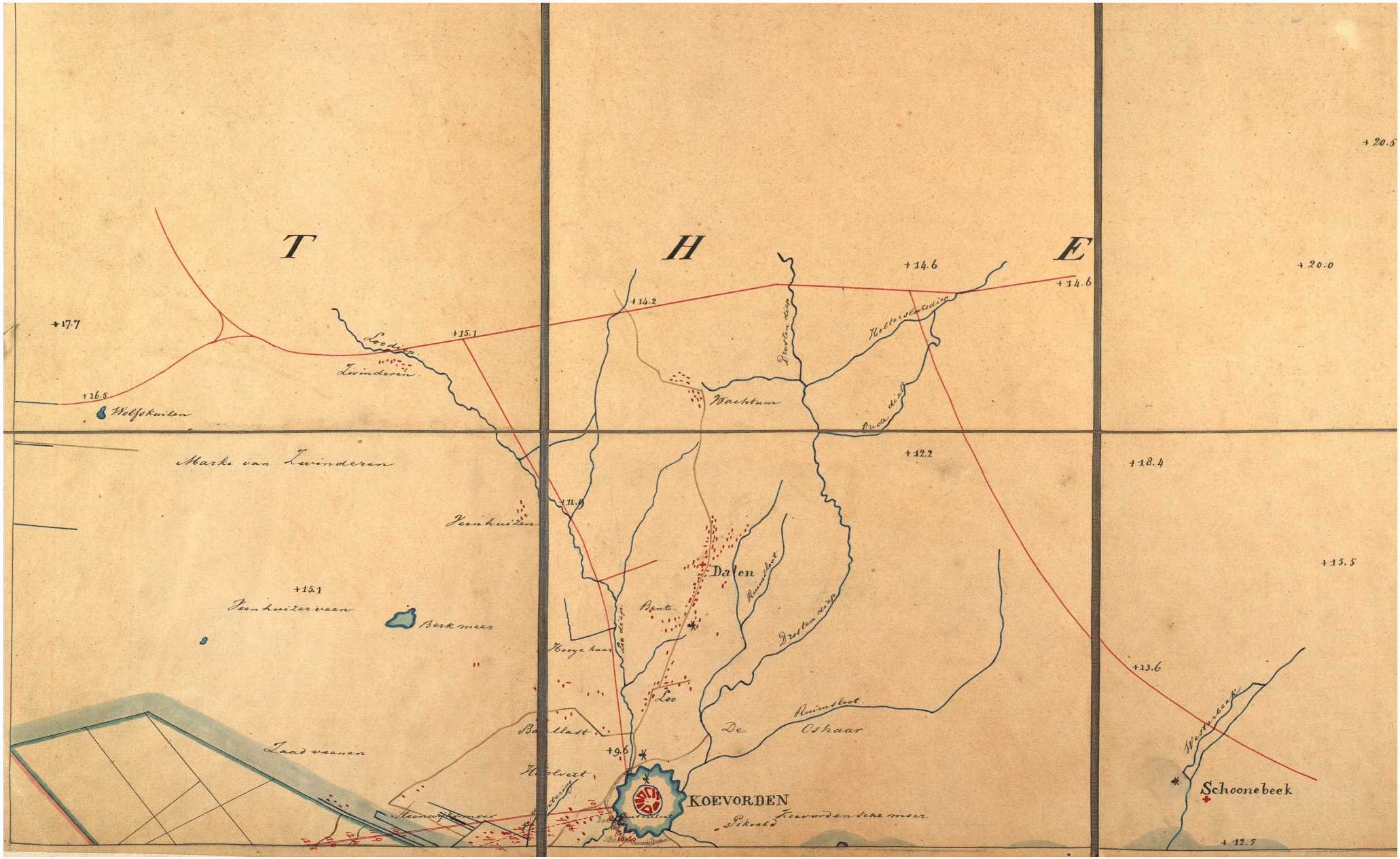

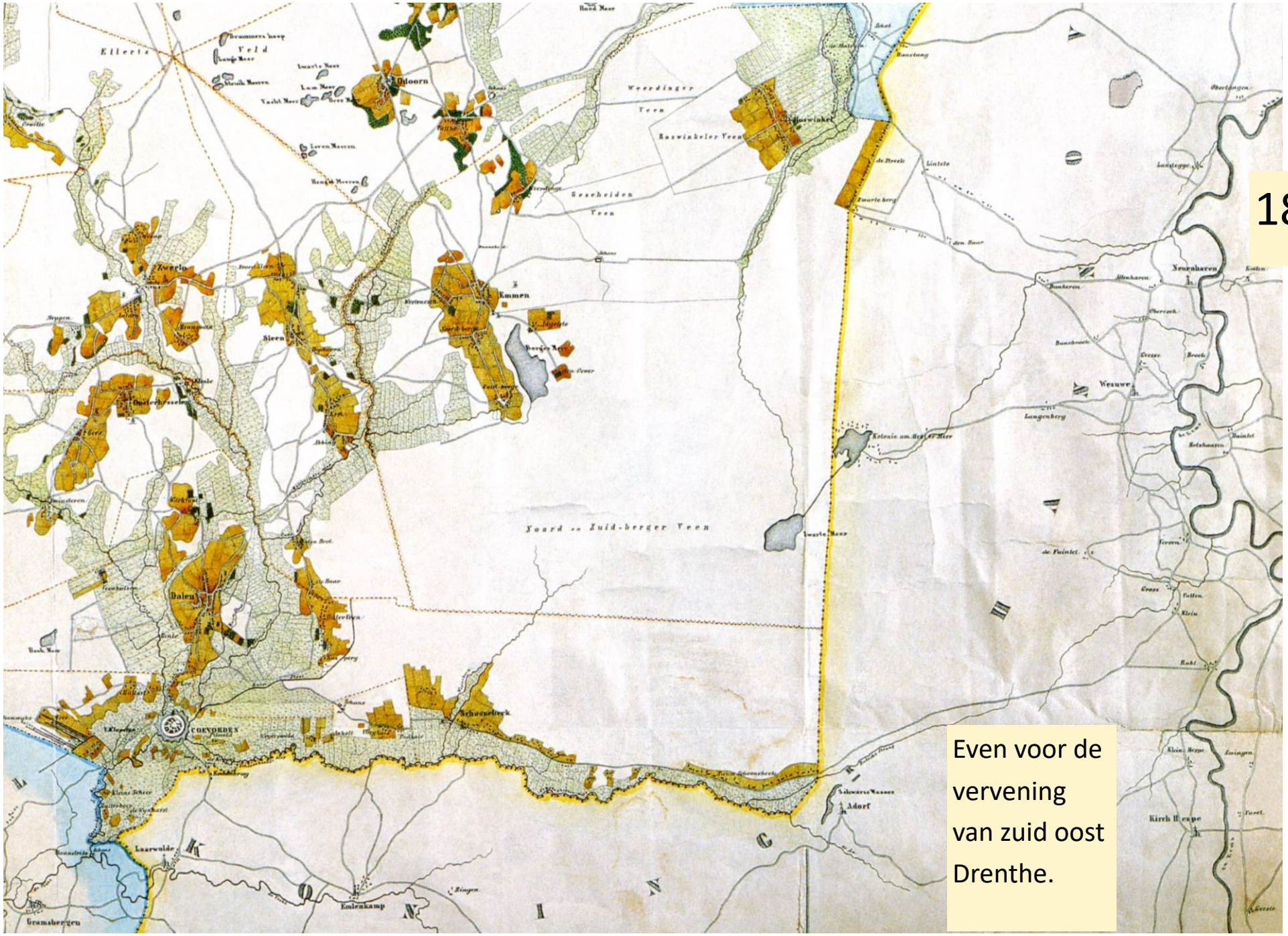

1845

Even voor de vervening van zuid oost Drenthe.

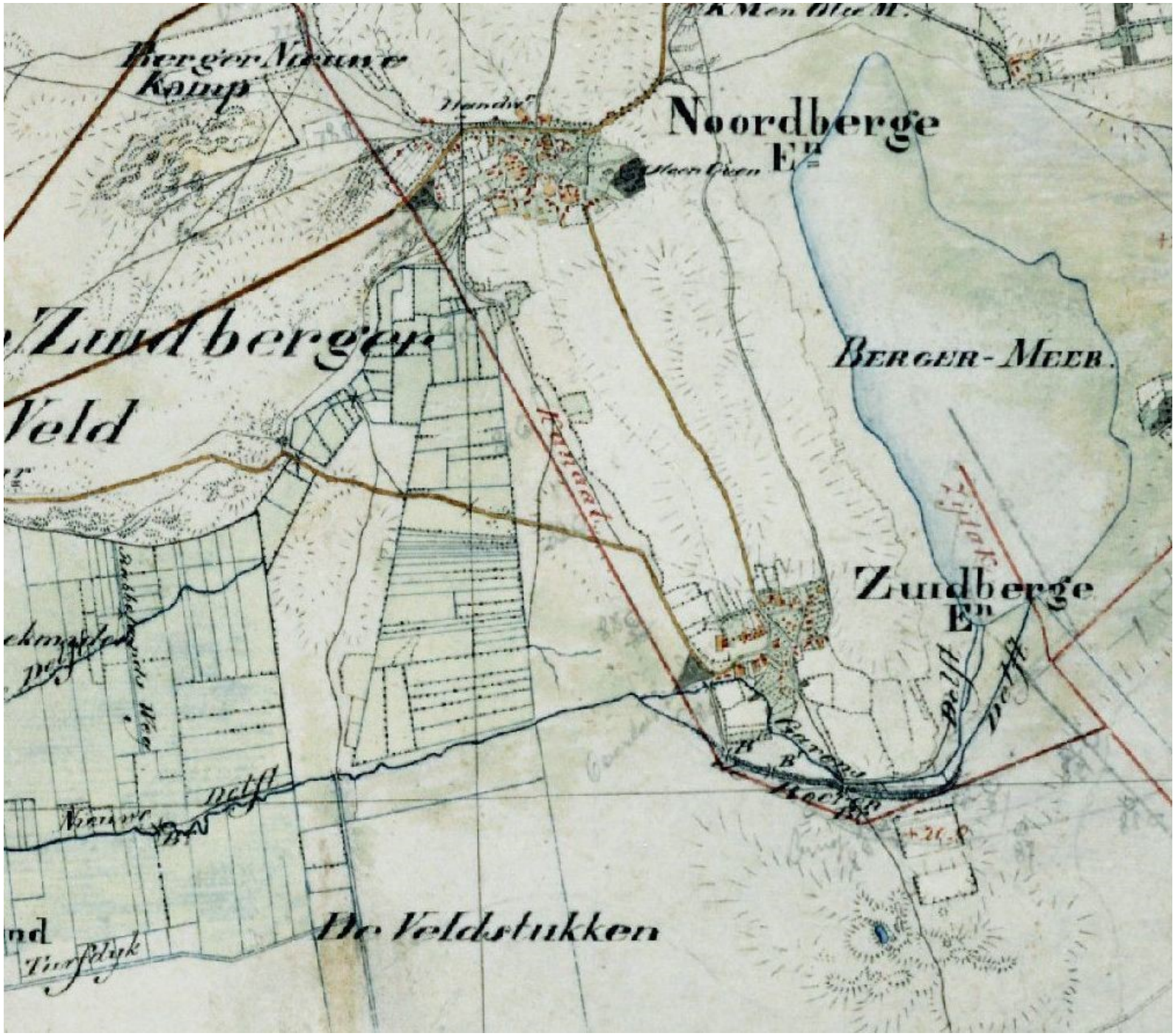

Detail van de Topo militaire kaart van omstreeks **1850** van het gebied Noord– en Zuidbarge.

Nettekening gebied Valthe, Odoorn en Exloo.

De veldminuten voor de Topografisch Militaire Kaart (TMK) zijn tussen 1836 en 1856 door officieren van het bureau van de Militaire Verkenningen gemaakt met als doel om voor het eerst een topografische kaart voor heel Nederland te vervaardigen.

Eerst werden de oorspronkelijke kadasterplans van 1832 verkleind naar schaal 1:25.000. Vervolgens gingen militaire verkenners te paard het terrein in, vergezeld door een marechaussee, om ontbrekende details in te tekenen op deze kadasterplans. Het resultaat was een zogenaamde veldminuut: een ruwe afbeelding van het terrein. De veldminuten tekende men in op schaal 1:50.000. Zo ontstonden de Nettekeningen. Deze dienden als model voor de steengravure van de TMK.

Veldminuut of nettekening van 1852 voor het gebied Emmen en de Bargervenen.

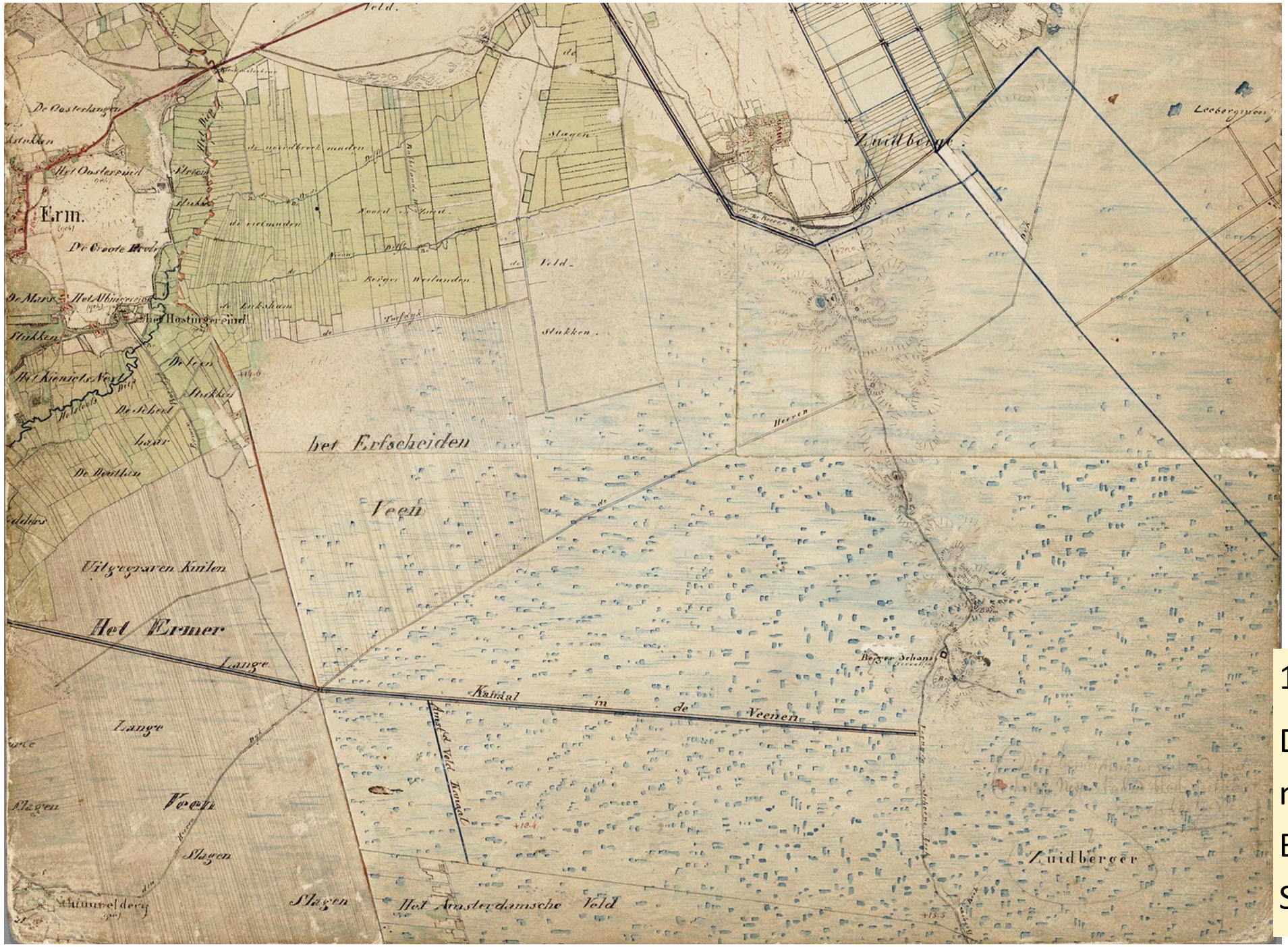

1852

Detail met de Barger Schans

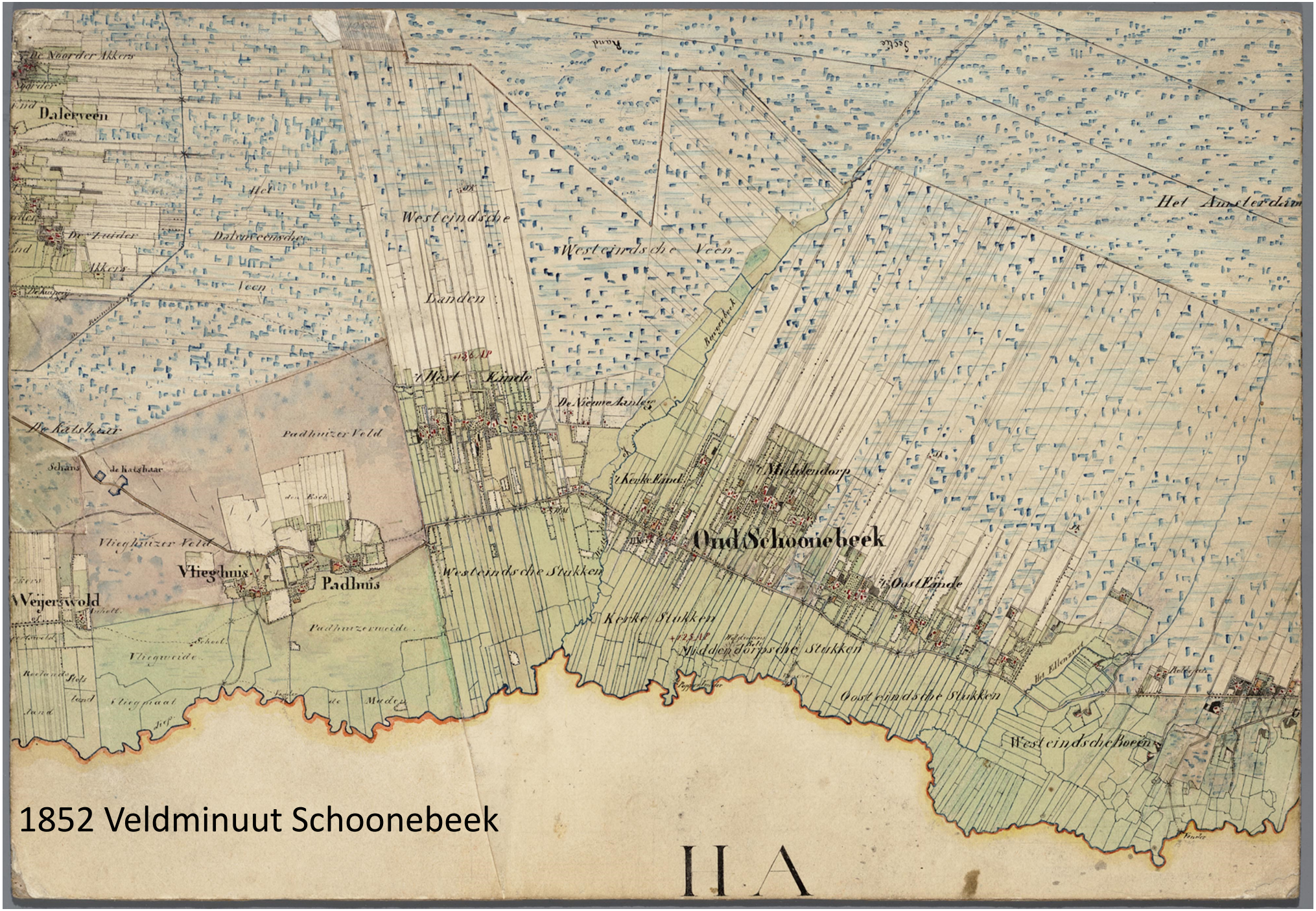

1852 Veldminuut Schoonebeek

IIA

1852 Veldminuut

Nieuw Schoonebeek.

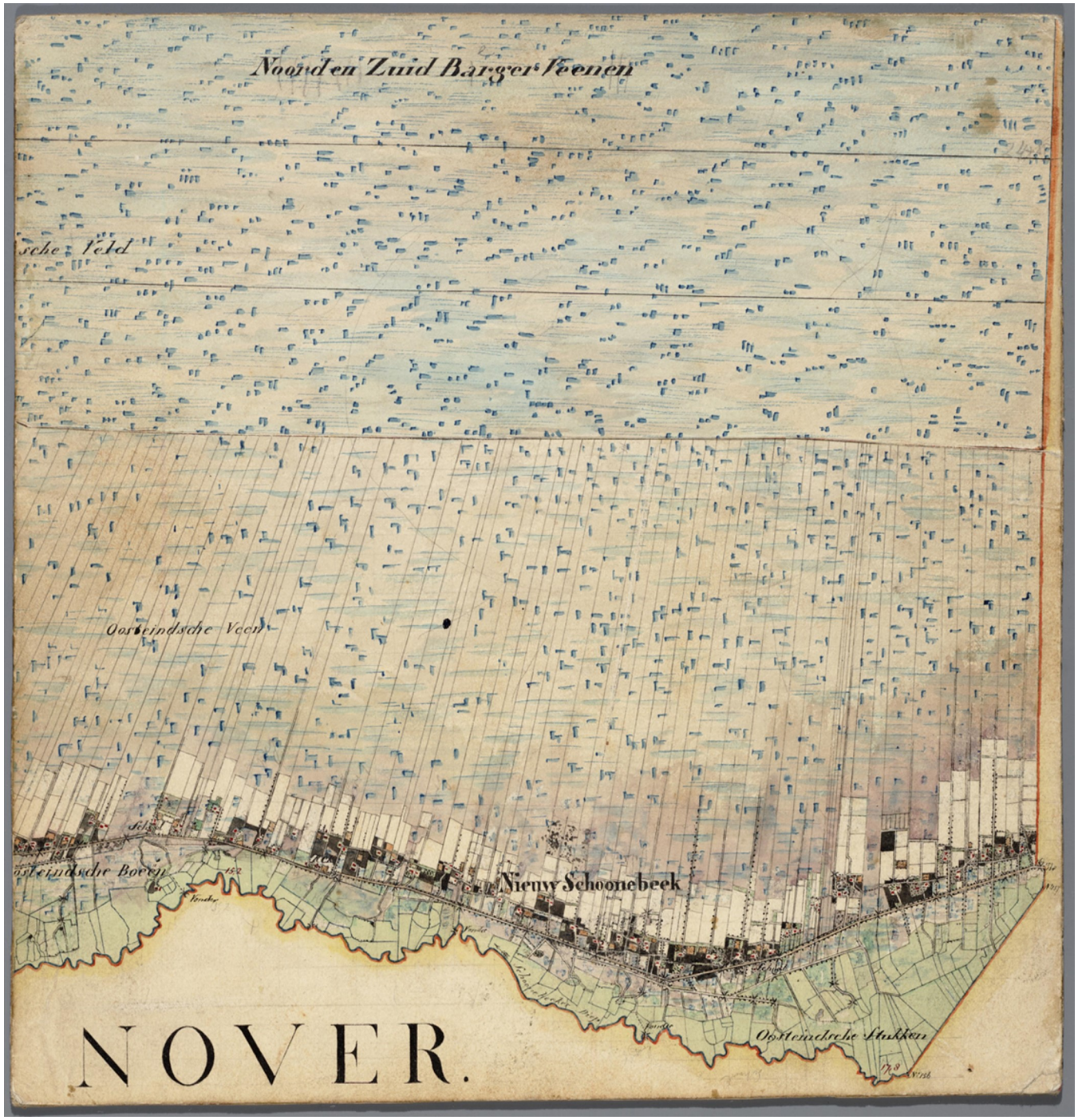

1855

Kaart van het gebied tussen de Dedemsvaart en de Ems met twee voorgestelde tracé's voor het graven van een kanaal door zuid-oost Drenthe.

1862

Gemeente Emmen

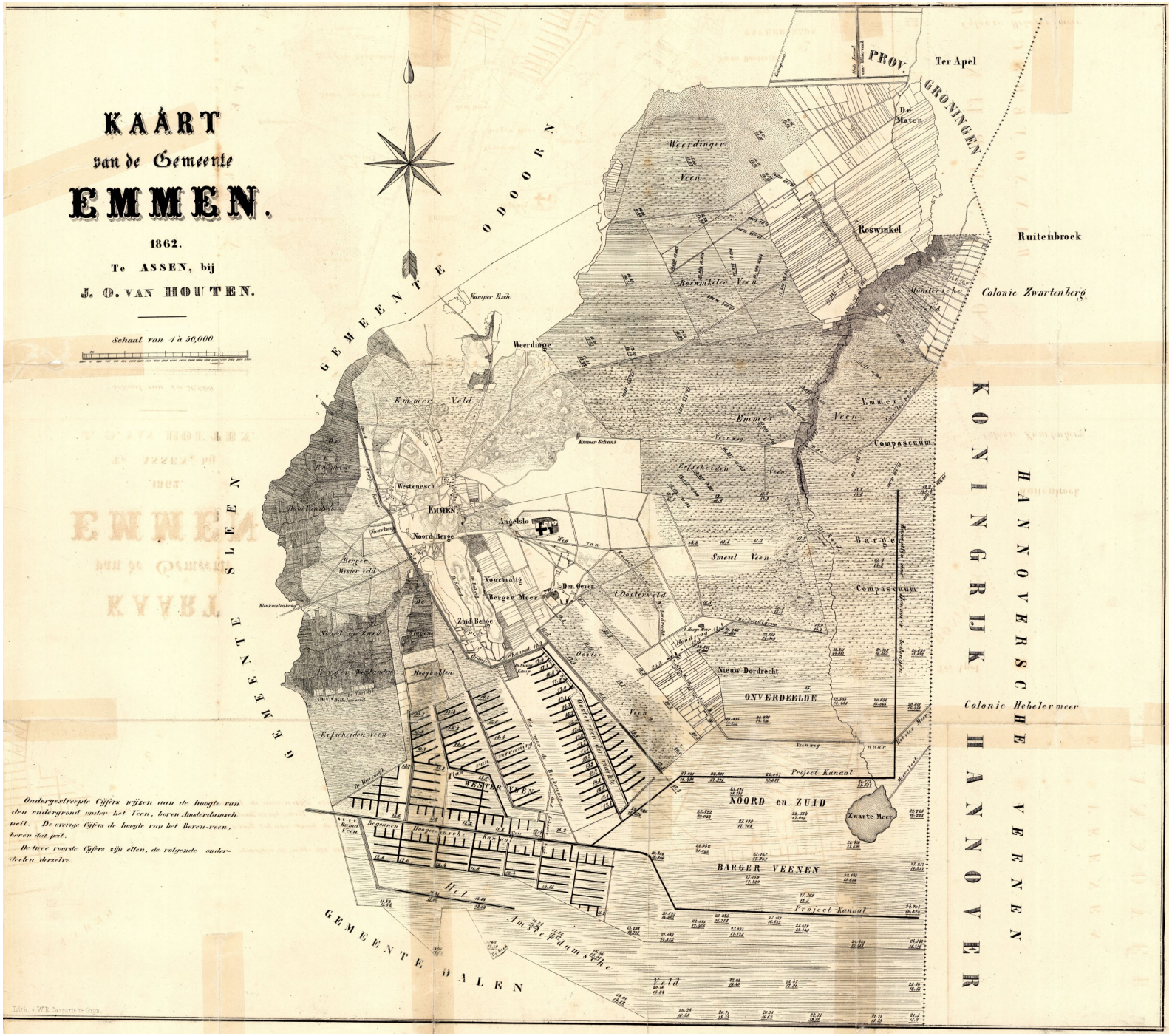

Kaart opgemaakt in 1871 met daarop enkele voorstellen tot doortrekken van de Verlengde Hoogeveensche Vaart naar de Ems bij Meppen en de verbinding van het Oranjekanaal met de Verlengde Hoogeveensche vaart en de plaats waar de benodigde sluizen en bruggen moeten komen.

1871

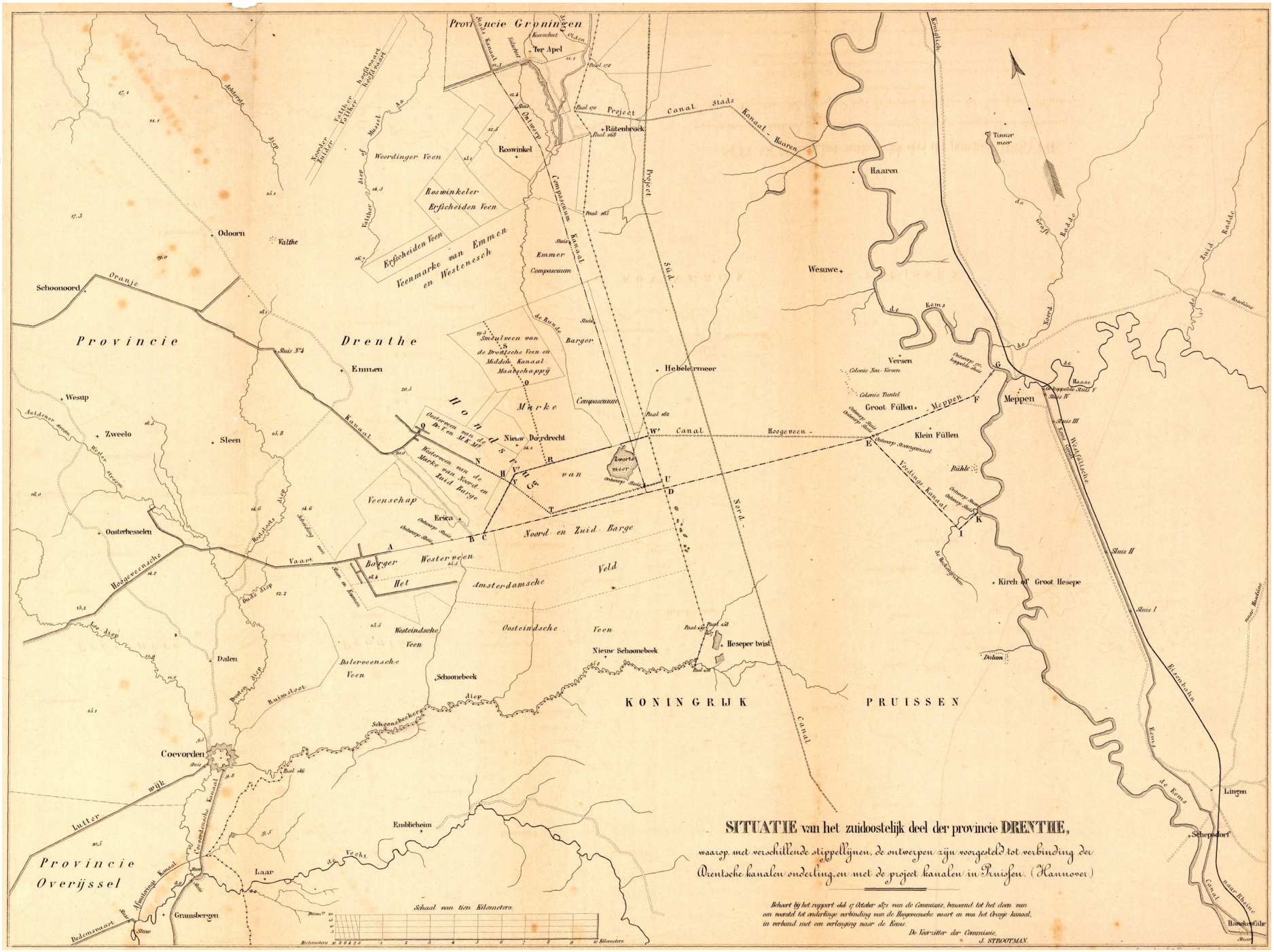
SITUATIE van het zuidoostelijk deel der provincie DRENTHE,
waarop, met verschillende stippellijnen, de ontwerpen zijn voorgesteld tot verbinding der Drentsche kanalen onderling, en met de project kanalen in Pruisen. (Hannover)
Behoort bij het rapport dd. 15 October 1871 van de Commissie, benoemd tot het doen van een voorstel tot onderlinge verbinding van de Hoogeveensche vaart en van het Oranje kanaal, in verband met een verlenging naar de Eems.
De Voorzitter der Commissie,
J. STROOTMAN.
Schaal van tien Kilometers.
Provincie Groningen
Ter Apel
Rütenbroek
Roswinkel
Weerdinger Veen
Roswinkeler Erfscheiden Veen
Erfscheiden Veen
Veenmarke van Emmen en Westenesch
Emmer Compascuum
Odoorn
Valthe
Schoonoord
Provincie Drenthe
Emmen
Wesup
Zweelo
Sleen
Smeulveen van de Drentsche Veen en Midden Kanaal Maatschappij
Hondsrug van Marke
Nieuw Dordrecht
Veenschap
Erica
Noord en Zuid Barge
Oosterhesselen
Barger Wosterveen
Het Amsterdamsche Veld
Westeindsche Veen
Oosteindsche Veen
Nieuw Schoonebeek
Heseper twist
Dalen
Dalerveensche Veen
Schoonebeek
Coevorden
Emblicheim
Laar
Gramsbergen
Provincie Overijssel
KONINGRIJK PRUISSEN
Hebelermeer
Wesuwe
Haaren
Tinner meer
Versen
Groot Füllen
Klein Füllen
Meppen
Rühle
Kirch of Groot Hesepe
Dalum
Lingen
Schepsdorf
Haselünne
Ruiten Kanaal
Stads Kanaal Haaren
Hoogeveen-Meppen Canal
Vedinger Kanaal
Westfalische Kanaal
Oranje Kanaal
Hoogeveensche Vaart
Coevordensche Kanaal
Amsterdam Kanaal
Dedemsvaart
Lutter wijk
Vecht
Schoonebeker diep
Kuimsloot
Boeten diep
Kanaal van Stadt en Emmen
Compascuum Kanaal
Project Canal Stads Kanaal Haaren
Project Stad-Nord-Canal
Kanaal van Ter Apel naar Oldenzaal
Kanaal van Ter Apel naar Bourtange
Kanaal van Ter Apel naar Stadskanaal
Kanaal van Ter Apel naar Veendam
Kanaal van Ter Apel naar Winschoten
Kanaal van Ter Apel naar Delfzijl
Kanaal van Ter Apel naar Groningen
Kanaal van Ter Apel naar Leeuwarden
Kanaal van Ter Apel naar Harlingen
Kanaal van Ter Apel naar Zwolle
Kanaal van Ter Apel naar Deventer
Kanaal van Ter Apel naar Arnhem
Kanaal van Ter Apel naar Nijmegen
Kanaal van Ter Apel naar Utrecht
Kanaal van Ter Apel naar Amsterdam
Kanaal van Ter Apel naar Haarlem
Kanaal van Ter Apel naar Leiden
Kanaal van Ter Apel naar Rotterdam
Kanaal van Ter Apel naar Dordrecht
Kanaal van Ter Apel naar Gouda

Ca 1900

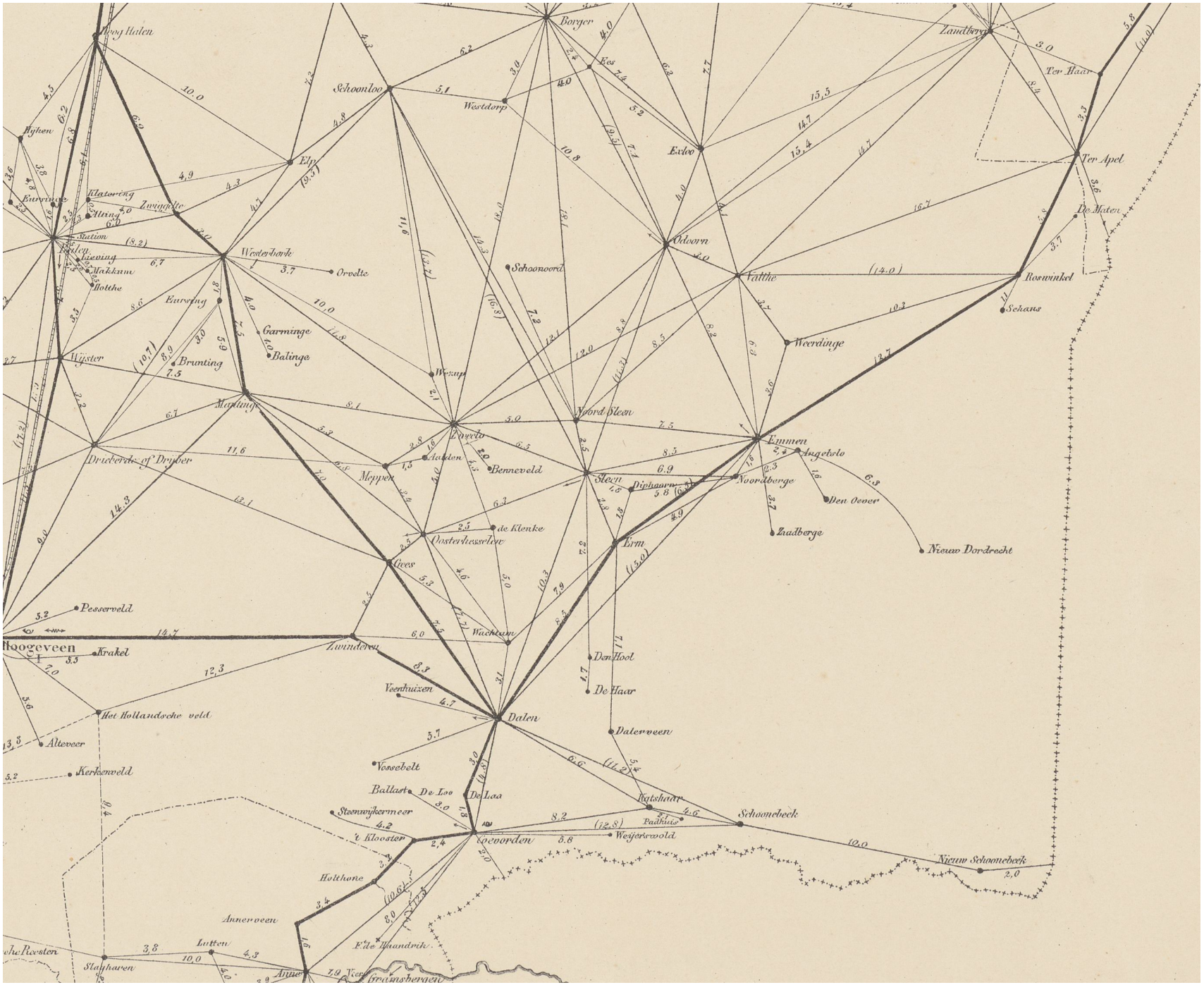

Afstandenkaart in uren gaans ten behoeve van het leger.

Op deze en de volgende kaartjes reconstructies van vroegere situaties tegen de achtergrond van de huidige terrein toestand.

Verloop van het voetpad van Schoonebeek naar Zuidbarge.

Daar waar schaapskooi staat stond in 1832 een gebouw met een omheind perceel.

Dat is niet de in de literatuur bekende kooi.

Tevens is de ligging van de Barger Schans gereconstrueerd.

Zie hiervoor ook het volgende kaartje.

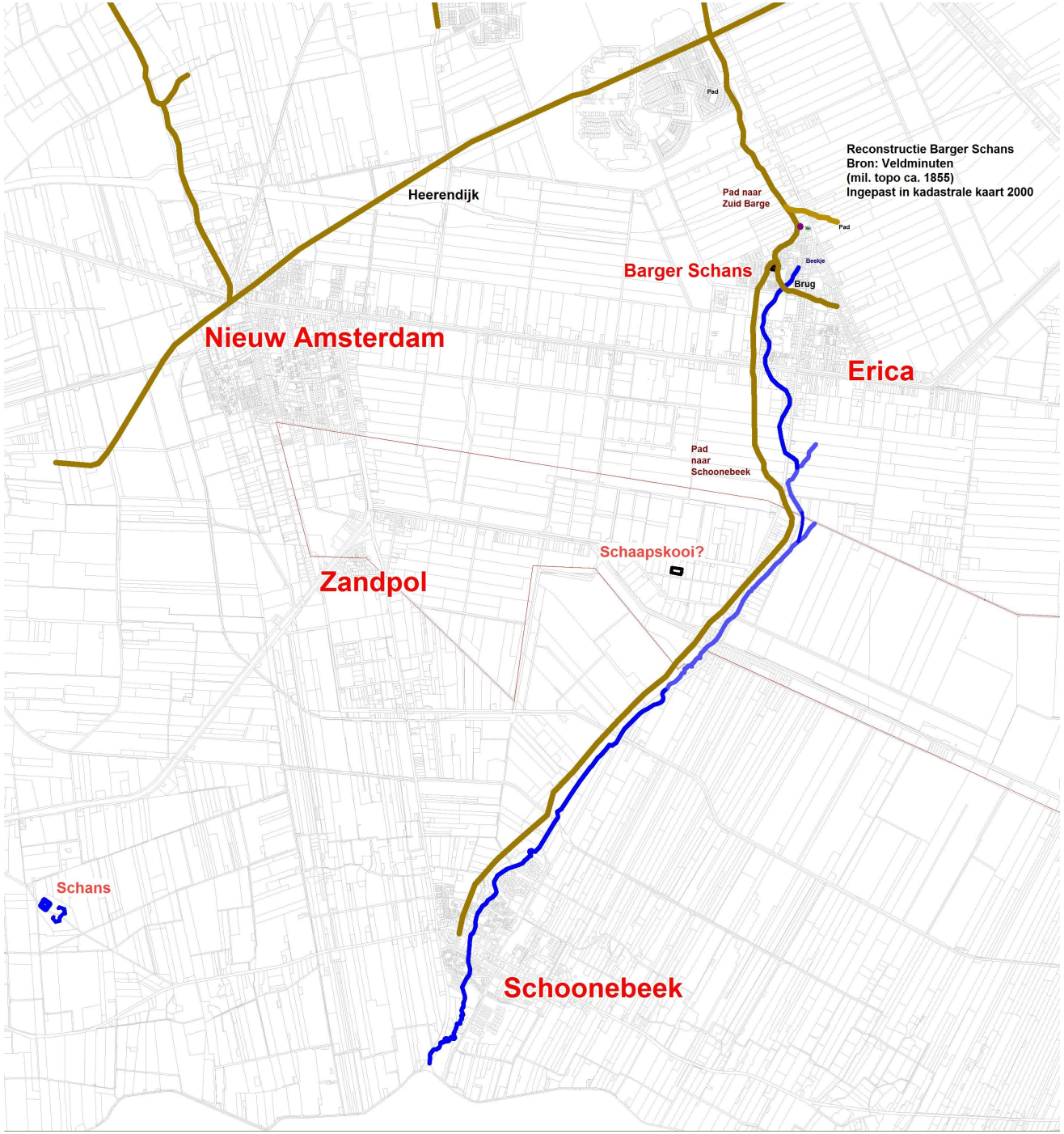

Boom
Berger Schans
(Verralten)

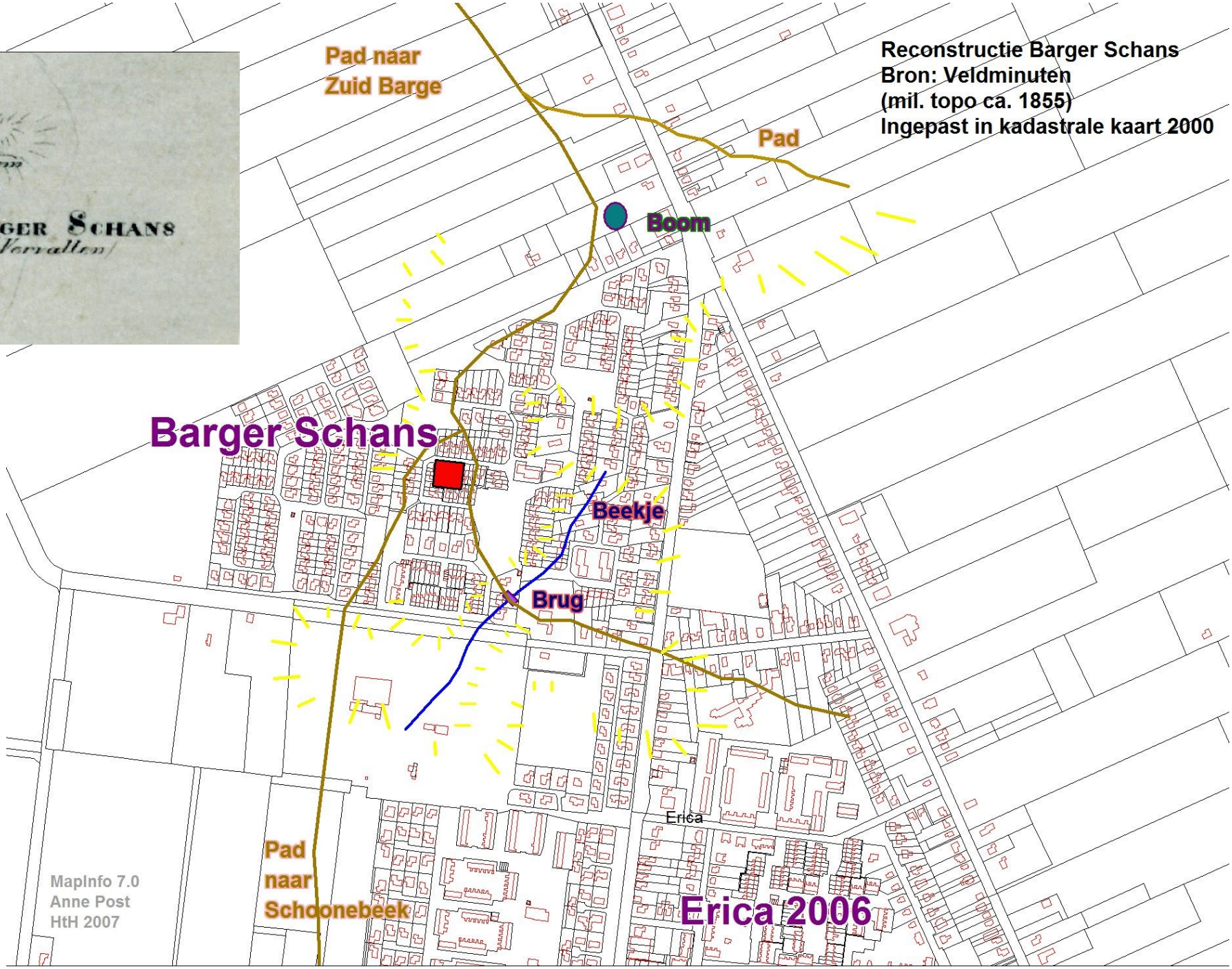
Reconstructie Barger Schans
Bron: Veldminuten
(mil. topo ca. 1855)
Ingepast in kadastrale kaart 2000
Pad naar
Zuid Barge
Pad
Boom
Barger Schans
Beekje
Brug
Erica
Pad
naar
Schoonebeek
Erica 2006
MapInfo 7.0
Anne Post
HtH 2007

Reconstructie van de ligging van de zogenaamde Berkhoutsbrug in de Verlengde Hoogeveensche Vaart ten westen van Veenoord.

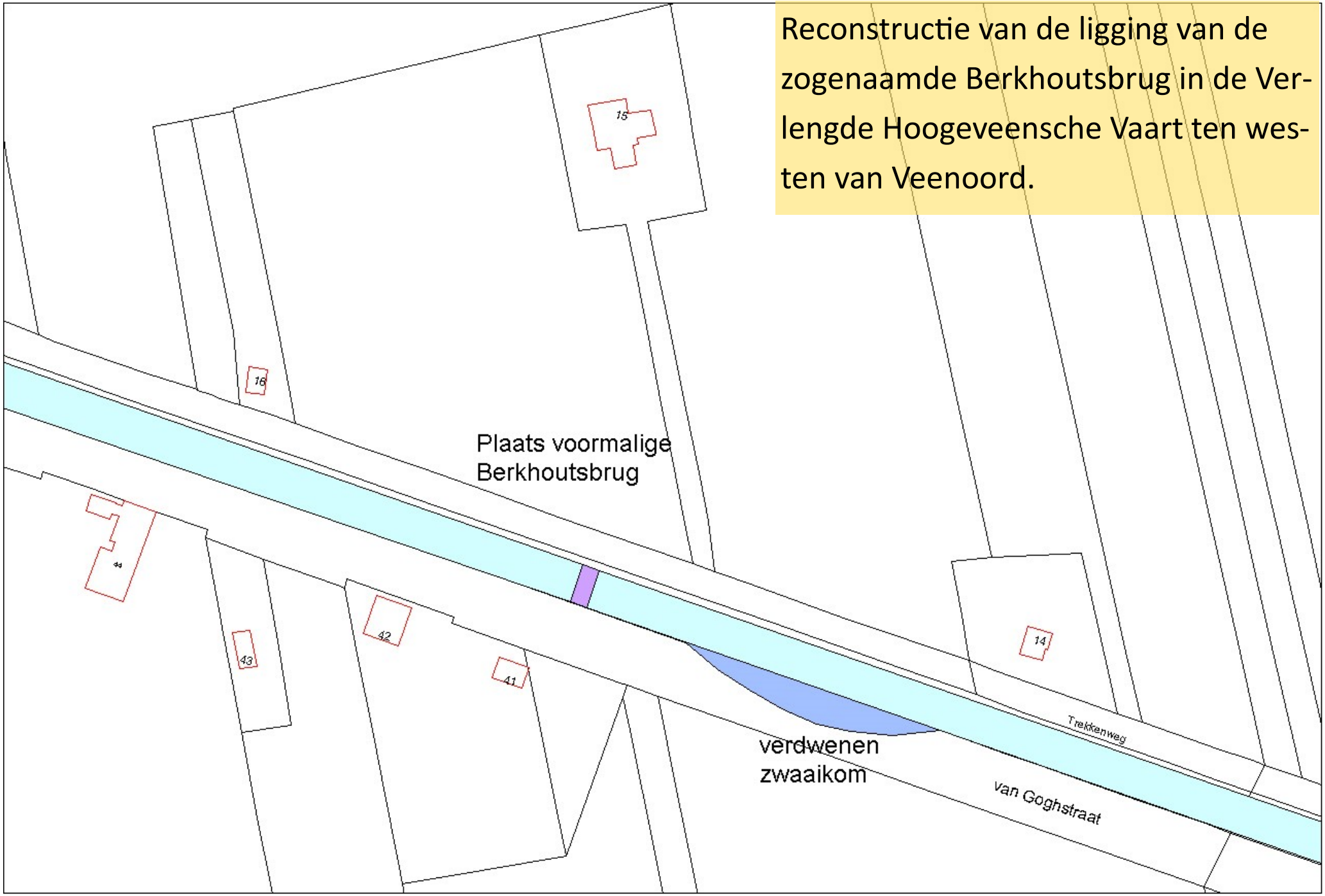

Identificatie van een foto met behulp van een oude topografische kaart van 1910.

Vaart Zuidzijde 140.

Identificatie foto zuidoost Drenthe “Zandweg langs wijk met 4 boerderijen ten oosten van Nieuw Amsterdam”.

Rechts een topografische kaart met de situatie 1910-1920 van de Polderwijk, gelegen tussen de eerste en tweede Zuiderraai ten oosten van Nieuw Amsterdam. In het midden de Hoofdwijk, lopend van de 1e naar de 2e Zuiderraai. Op de kruising met de Polderwijk ligt een brug, iets ten westen van de as van de zandweg. Op de foto linksonder de restanten van een vervallen brug die op de topografische kaart staat aangegeven. Bij de eerste boerderij ligt een nieuwe brug, op de foto goed herkenbaar. Rond 1930 zijn hier alle boerderijen en woningen afgebroken behalve één aan de rechterkant van de zandweg. Op de topografische kaart de middelste.

Ik herkende in eerste instantie deze situatie op de foto niet, maar nu komen wat herinneringen boven. Van 1940 tot 1953 woonden wij op het adres Vaart ZZ 140. (Nu ter plaatse de overgang van de weg naar Schoonebeek over het kanaal) Bij de brug op de foto heb ik in de oorlogsjaren zwemmen geleerd. De brugwachterswoning, gebouwd even voor 1930, (niet op de topokaart aangegeven) stond aan de noordkant van de hoofdwijk, direct naast de zandweg. Langs de zandweg was een fietspaadje. Wanneer je de Polderdijk afliep kwam je langs de boerderij van Koning bij de draaibrug over het Dommerskanaal, waar Roelie Luis op 7 juli een vraag over stelde.